

ТЕМПОРАЛЬНА СІТКА НІМЕЦЬКИХ ЕПІГРАМ

Стаття присвячена німецькій епіграмі як жанру. Головну увагу приділено аналізу текстів німецьких епіграм, а також характеристиці їх темпоральної сітки. У ході дослідження виявлено основні темпоральні форми, до яких відносяться презентні та претарітальні, та їх найчастотніші комбінації.

Ключові слова: епіграма, перцептивність, часові форми

Mamedova A. I. Temporal grid of German epigrams. The article is devoted to the analysis of texts of German epigrams, as well as to the characterization of their temporal grid. The inextricable link between language and culture, their interdependence and conditionality have given rise to a sufficient number of linguistic phenomena. The epigram is a separate genre that successfully combines poetic form, sharp satirical character and absolute thematic diversity. The object of this study is the texts of German epigrams of the 16th-19th centuries, and the subject is its temporal grid. It should be noted immediately that, despite the wealth of authors who have worked in this genre in previous centuries, the modern epigram is not very popular, which, in turn, causes a rather limited number of works on this subject, and, consequently, the relevance of this intelligence. The epigram is a small satirical poem that mocks any person or social phenomenon; inscription on statues, altars and other objects dedicated to the gods, as well as on tombstones. Presentation and pre-natal forms dominate the peculiarities of the use of temporal remedies in German epigrams. Presentation manifests phenomena such as human relationships, character traits, which, on the one hand, are correlated with a certain amount of time and specific people, and on the other hand, show constancy. The preterit depicts the preceding moments of speech in the past, without linking them to the present. The large array of epigrams demonstrates in its texts a combination of several temporal forms, which suggests that epigrams act as a genre in which not only the characteristic of the person, but also the description of the actions that he or she is taking now is central. We can conclude that all temporal forms, dominated by present and pre-territorial forms, represent the temporal grid of German verse folk riddle.

Key words: epigram, perceptual, time forms

Нерозривний зв'язок мови і культури, їх взаємозалежність і обумовленість породили достатню кількість мовних феноменів, таких як мовна і концептуальна картина світу, текст і дискурс, жанри і стилі. Німецька епіграма, як нам здається, займає в цьому ряду особливе місце. Маючи багаторічну історію свого розвитку, спираючись на традиції давньогрецької антологічної епіграми, сатиричної епіграми римської поезії і неолатинської епіграми епохи Відродження, вона являє собою окремих жанр, в якому вдало поєднується поетична форма, гострий сатиричний характер і абсолютна тематична різноплановість. Епіграма, і зокрема, німецька епіграма постійно були об'єктом вивчення багатьох дослідників.

Об'єктом даного дослідження виступають тексти німецьких епіграм XVI- XIX століть, а **предметом** - її темпоральна сітка. **Метою** нашого дослідження є встановити, які темпоральні форми є найбільш частотними в текстах епіграм. Слід відразу ж зазначити, що, незважаючи на багатство авторів, які працювали в цьому жанрі в попередні століття, сучасна епіграма не користується великою популярністю, що, в свою чергу, обумовлює досить обмежену кількість робіт з даної тематики, а, отже, і **актуальність** даної розвідки. Емпіричним **матеріалом** нам слугували тексти німецьких епіграм (250).

Перш ніж безпосередньо перейти до предмету нашого дослідження, звернемося до існуючих визначень епіграми як жанру. Однак, нас в даному дослідженні будуть цікавити визначення, що наводяться в лексикографічних джерелах. Саме поняття походить від давньогрецького *ἔπιγραμμα* «напис», що представляє собою невеликий сатиричний вірш, в якому висміюється певна особа або суспільне явище; напис на статуях, вівтарях та інших предметах, що присвячуються богам, а також на надгробках; напис - віршований або прозовий короткий напис, за допомогою якого пояснювалися значення пам'ятника, будівлі, предмета, присвяченого богам, один з видів сатиричної поезії, невеликий вірш [Темофеев 1985, с. 200-201]; смисловий вірш, що характеризуються гострою, короткою оцінкою змісту [Kasper 1987, с. 40]; короткий вірш, що спирається в своїй основі на традиції античності та має морально-повчальний або сатиричний зміст [ВІ 1988, с. 199].

За специфікою використання темпоральних засобів в німецьких епіграмах превалюють презентні та претеритальні форми (див. Табл. 1):

Таблиця 1

Темпоральні форми німецьких епіграм

Темпоральні форми	Кількість	%
Презенс	160	64%
Претерит	36	14%
Інше	54	12%
Разом	250	100%

Наші підрахунки показують, що презентні форми превалюють над іншими, що пояснюється їх функцією “перцептивності”, “спостереження” [Бондарко 1990, с. 123-135] або “відчуттям буття” (Gefühl des Daseins) [Brinkmann 1998, с. 323]. Те, що відбувається „зараз“, означає проміжок часу із значною тривалістю, яка дуже змінюється залежно від обставин [Есперсен 1958, с. 303]:

„Der lange Tag“

*Bei langen Tagen wird es schnell,
Bleibt auch bekanntlich lange hell.
Bei unserm Landtag ist die Frage:*

Wann wird es endlich hell in diesem langen Tage?

Епіграма маніфестує презент на позначення подій, практично не обмежених в часі [Адмони 1986, с. 193]. Такі явища як людські відносини, риси характеру співвіднесені, з одного боку, з певним проміжком часу та конкретними людьми, з іншого – демонструють сталість:

„Bescheidenheit und Völlerei“

*Morgens rühmt der Freunde Kreis:
Bibo sagt nicht, was er weiß.
Ach, und abends wird geklagt:
Bibo weiß nicht, was er sagt.*

Претерит зображує попередні моменту мовлення дії в рамках минулого, без встановлення їх зв'язку з теперішнім [Москальская 1958, с. 254]:

«Als Auguste eine Mannsrolle spielte»

*Die Hälfte junger Herrn, Auguste,
Nahm dich für einen Amadis.
Die andre Hälfte wusste
Das Gegenteil gewiss.*

„Erlaubte Rache“

*Herr Firlefanzen erschöpfte sich
In seinem Epigramm auf mich.
Und meine Rache für den Spuck?
Ich gab sein Epigramm in Druck.*

Але треба відзначити, що досить великий масив епіграм демонструє в своїх текстах комбінації декількох темпоральних форм, хоч і частотність їх значно менша в порівнянні з вище названими групами. Це дозволяє стверджувати, що епіграми виступають як жанр, в якому центральне місце займає не тільки характеристика людини, алей опис дій, які вона здійснила, чи здійснює зараз.

Саме група «Інші» включає в себе комбінації декількох часових форм в рамках тексту однієї епіграми. Відразу ж треба зазначити, що ці комбінації є досить різноманітними (див. Табл. 2):

Таблиця 2
Комбіновані темпоральні форми

Комбіновані темпоральні форми	Кількість	%
Презенс-Претерит	22	40,7%
Презенс-Перфект	13	24%
Презенс – Претерит-Перфект	19	35,3%
Разом	54	100%

Претерит досить часто співпрацює з презентом (40,7%):

„Ein Naturgesetz“

*Das Fräulein stand am Meere
Und seufzte lang und bang. Es rührte sie so sehre
Der Sonnenuntergang. Mein Fräulein! Sei'n Sie munter,
Das ist ein altes Stück, Hier vorne geht sie unter
Und kehrt von hinten zurück.*

Епіграма досить часто спрямована на якусь людину або її діяльність, яка ще продовжується, та завдяки цієї епіграмі може бути якось скорегована. Слід також відзначити, що досить часто у текстах є присутніми часові маркери, які також підкреслюють те, що дії не є закінченими та можуть буди подовжені. Так у наступній епіграмі таким маркером виступає лексема *heute*:

„Vom Staatskalender“

*Gestern war er noch ein Lump,
Gestern lebte er noch auf Pump;
Heute trägt er, frei von Kummer,
Eine Staatskalendernummer.*

Комбінація Презенс – Перфект (24%) також є частотною в текстах епіграм. На відміну від комбінації Претерит-Презенс, вона позначає дії людей, які вони вже не можуть виправити. Ці дії та їх наслідки є остаточними, вони вже самі впливають на людину, котра їх колись здійснила:

„Originalwerk“

*Sein Eigentum ist ganz und gar
Das tiefe Werk, das er geschrieben;
Befragt nur der Verleger Schar!
Es ist sein Eigentum geblieben.*

Перфект виражає не стан предмета, а дію в минулому й вживається, якщо про події минулого говориться в аспекті теперішнього. Його можна назвати ретроспективним різновидом теперішнього часу [Сперсен 1958, с. 314]. Досить часто в тексті епіграм людина оцінюється саме завдяки її діям у минулому. Перфект позначає закінчену дію, яка і є поштовхом для дії зараз, тобто минуле виступає як підґрунтя характеристики людини:

„Verleumdung der hässlichen Alcinde“

*Was grämt sie sich, dass in der nächsten Stadt
Ein Lästermund von ihr behauptet hat.
Sie sei die feinste Buhlerin?
Sie schickte nur ihr Bildnis hin!*

Демонструють тексти епіграм і комбінацію Презенс-Претерит-Перфект (35,3%). Така комбінація, як нам здається, є найбільш цікавою, тому що вона поєднує в собі теперішній та минулий час, тобто в тексті епіграми не тільки оцінюється людина, але й піддаються аналізу її дії: ті, які вже є завершеними, а також й ті, які ще продовжуються, та на які людина ще має вплив і може їх скореговати :

„Ein Ähnliches“

*Wie glücklich sind wir mit Shakespeare gewesen!
Den brauchen wir immer nur selbst zu lesen! /
Der gütige Himmel zerstörte beizeiten
Alle ihn betreffenden Kleinigkeiten.*

Вона ніби поєднує в собі людину та її дії (такі, які вона вже завершила, чи такі, які ще продовжуються), тим самим, така комбінація темпоральних форм демонструє непереривність цих дій або процесів, які на протязі життя здійснює людина:

„Der verstockte Advokat“

*Zehn Jahre hat er advokiert,
Da war die Rechte lahm geschmiert.
Drauf schrieb er links, der alte Sünder,
Und advokiert seitdem nicht minder.
Bald ist nun zwar, wie sichs gebührt,
Die linke Hand auch lahm geschmiert.
Doch hofft nur nicht auf seine Buße:
Dann advokiert er mit dem Fuße.*

Плюсквамперфект та футур представлені досить обмежено. Це можна пояснити тим, що в характеристиках, які отримує людина в епіграмах, в центр уваги потрапляють ті її дії, які були зроблені у минулому, але не дуже давно, тобто ті дії, які ще зберігаються в пам'яті оточуючих. Плюсквамперфект слугує для вираження дії, які відбулися у стародавні часи, тобто навряд чи має якийсь сенс епіграма на людину та її оточення, які до яких сучасне покоління вже втратило інтерес. Що стосується вживання футура, то це також здається досить спірним. Епіграма – це у деякій мірі аналіз вже зроблених вчинків, а футур передбачає плани на майбутнє, які людина може й не втілити в життя:

„Der Café-Literat“

*Täglich sitzt es im Café
Unter Zeitungspfaffen.
Glaubt ihr, dieser man wird je
Etwas Großes schaffen?*

Це пояснюється тим, що ці часові форми досить часто не є самостійними та виступають, як правило, у сполученні з іншими, що дозволяє простежити подію або предмет у його розвитку, починаючи від появи і закінчуючи результатом. Досить велике різноманіття поєднання темпоральних форм зумовлено, на наш погляд, тим, що епіграма, як жанр, зорієнтована не тільки на людину, але й на те, що ця людина зробила або продовжує робити:

„Marcus Aurelius Antonius Verissimus“

*Monarchen, euren Wert wird jede Zeit erheben,
Und die Benennungen berühmter Herrscher leben.
Noch wiederholt die Welt das Lobwort ungeschwächt:
Noch heißen sie uns groß, noch weise, noch gerecht.
Ein schöner Name fehlt, den Antonin erworben,
Der des Wahrhaftigsten. Ist dieser ausgestorben?*

Цікавим нам здається й те, що темпоральні форми представлені у назвах епіграм. Ці випадки не є частотними. Але використання темпоральних форм у назві передбачає, на наш погляд, ці події, про які йдеться в тексті епіграми. Найбільш частотними виступають претаритальні форми: „*Auf dem Magister Sievers, als ihm auf der Kanzel etwas Menschliches begegnete*“, „*An einen Freund, der einen Brief von seiner Geliebten küsste*“.

Таким чином, можемо зробити висновок, що темпоральна сітка німецької віршованої народної загадки представлена усіма темпоральними формами при домінанті презентних та

претаритальних форм. Беручи до уваги те, що нами було розглянуто обмежений масив текстів епіграм, нам здається **перспективним** їх подальше вивчення та системний аналіз.

Література

- Адмони В. Г. Теоретическая грамматика немецкого языка. Строй современного немецкого языка. Москва : Просвещение, 1986. 336 с.
- Бондарко Ф. В. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность. Ленинград : Наука, 1990. 264 с.
- Есперсен О. Философия грамматики. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1958. 404 с.
- Москальская О. И. Грамматика немецкого языка. Москва : Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1958. 394 с.
- Темофеев Л. И. Краткий словарь литературоведческих терминов. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.
- VI-Universalexikon A – bis Z. Leipzig : Bibliographisches Institut, 1988. 846 с
- Brinkmann H. Die Deutsche Sprache. Gestalt und Leistung. Düsseldorf : Schwann, 1998. 654 с.
- Ditze A. Deutsche Epigramme aus vier Jahrhunderten. Leipzig : Verlag Philipp Reclam Jun, 2001. 438 с.
- Karlheinz Kr. Sachwörterbuch für den Literaturunterricht. Berlin : Volkseignerverlag, 1987. 224 с.

(Матеріал надійшов до редакції 4.02.19. Прийнято до друку 9.03.19)

УДК: 811.111'38:821.111

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-76-15>

МЕЛЬНИЧУК А. О., КУЗНЕЦОВА І. В.

(Національний університет «Запорізька політехніка»)

СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ КОМПОЗИЦІЇ МОВНИХ ВІДРІЗКІВ В РОМАНАХ Д. БРАУНА «ЯНГОЛИ ТА ДЕМОНИ» ТА «КОД ДА ВІНЧІ»

Стаття присвячена виявленню синтаксично-стилістичних прийомів композиції мовних відрізків в романах Д. Брауна «Янголи та демони» та «Код да Вінчі». Особлива увага приділяється неповному реченню, граматичній інверсії, перериванню висловлювання. Синтаксично-стилістичні прийоми в досліджуваних романах створюють специфічну організацію речень, завдяки яким можлива передача різних конотативних і прагматичних характеристик описуваних подій, поведінки героїв і їх стану.

Ключові слова: синтаксично-стилістичні прийоми, неповне речення, граматична інверсія, парцеляція, переривання, переклад.

Melnichuk A. O., Kuznetsova I. V. Stylistic techniques for the composition of linguistic segments in D. Brown's novels «Angels and Demons» and «The Da Vinci Code». The article deals with the syntactic and stylistic identification techniques of the linguistic segment composition in D. Brown's novels "Angels and Demons" and "Coda da Vinci". Initial research indicates that contemporary fiction works are the subject of linguistic analysis to be understood as an the set analysis of all expressive means and stylistic techniques by which the writer embodies his ideological and artistic design and has the necessary influence on the reader or the listener. The «quality of language» consisting of various compositional and stylistic factors captures and holds the reader's attention and keeps him to a deep reading. The reader perception and reaction becomes one of the leading concepts in stylistic studies of art contemporary works. Their formation is the essence of unity form displaying and artwork content.

In the novels syntactic and stylistic techniques create a specific sentence organization, through which the various connotative transfer and pragmatic characteristics of the described events, the characters behavior and their status. These techniques include incomplete sentence, parceling, grammatical inversion, aposiopesis, preterition expression. In most cases, translators retain the author's techniques and design when translating syntactic and stylistic techniques. In omission and lexical transformations cases, it is possible to disturb the emotional background of the described events and to shift its emphatic centers.

Incomplete sentences are used to convey a natural communication atmosphere to create a the hero portrait and his status. In the analyzed novels a distinctive feature of incomplete sentence usage is to be included in non-native-direct language and to be used as an emphatic ending, completed in a semantic sense. Grammatical inversion contributes to the transmission of a special characters emotional state enhancing the mystery atmosphere. Aposiopesis, preterition are a semantic interruption of expression, the semantic chain breaking combining the linguistic segment into a single semantic whole potentially. Grammatical inversion clauses of the sentence can be broken. The breaking is always highlighted by three dots graphically.

Thus, translating techniques such as incomplete sentence, parceling, grammatical inversion, aposiopesis, preterition expression translators retain the author's technique or resort to grammatical transformations. In some cases transformations violate the author's intention and change the characters picture status.

Key words: syntactic and stylistic techniques, incomplete sentence, grammatical inversion, parceling, interruption, translation.

На сьогоднішній день однією з найбільш актуальних і суперечливих проблем у сучасній філологічній науці є розуміння художнього тексту. Це пояснюється, з одного боку, особливостями художньої мови, яка відзначається полісемантичністю та можливістю